

การเมืองในจิตรกรรม : แนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์

POLITICS IN PAINTING : CONCEPTS AND PROCESSES OF CREATIVITY

ธวัช วงษ์พลาย / THAWIT WONGPLAI

นิสิตปริญญาเอก สาขาศิลปวัฒนธรรมวิจัย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

DOCTORAL OF ARTS STUDENT IN ARTS AND CULTURE RESEARCH, FACULTY OF FINE ARTS,
SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY

พฤกษ์ ศุภเศรษฐศิริ¹ / PRIT SUPASETSIRI

วิรุณ ตั้งเจริญ² / WIROON TANGCHAROEN

อานา ยีนสบาย³ / AMNARD YENSABYE

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ประการ คือ 1. เพื่อศึกษาผลสะท้อนของบริบทสังคม การเมือง และวัฒนธรรมที่เกิดจากเหตุการณ์การเมืองในประเทศที่ปรากฏอยู่ในผลงานจิตรกรรม 2. เพื่อศึกษาเหตุผลที่ศิลปินเลือกเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเหตุการณ์การเมืองในประเทศไทย มาสร้างสรรค์เป็นผลงานจิตรกรรม และ 3. เพื่อศึกษาเทคนิควิธีการ และกระบวนการสร้างสรรค์ของศิลปินที่นำมาใช้สร้างผลงานจิตรกรรมเพื่อแสดงเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการเมืองในประเทศไทย

ผลของการศึกษาวิจัยภาพผลงานจิตรกรรมที่แสดงเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเหตุการณ์การเมืองในประเทศไทยครั้งนี้พบว่า 1. เนื้อหาสาระในภาพผลงานจิตรกรรมได้สะท้อนภาพพฤติกรรมการปฏิบัติตนของนักการเมือง ซึ่งได้กลายเป็นสังคมและวัฒนธรรมหนึ่งของประเทศที่กำลังแทรกซึม กัดกร่อน และกลืนกินสังคมวัฒนธรรมเดิมที่ยึดถือแนวทางการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักศาสนา โดยวิธีการแบ่งแยกประชาชนเป็นฝักฝ่าย แบ่งแยกประเทศออกเป็นส่วนๆ เพื่อสร้างฐานอำนาจในการแย่งชิงขึ้นเป็นผู้นำทางการเมืองในการบริหารและปกครองประเทศ การกระทำดังกล่าวนี้นับเป็นการนำพาประเทศไปสู่ความขัดแย้งความแตกแยกในสังคมและวัฒนธรรมไทยอย่างเด่นชัดและยังชี้ให้เห็นว่าสังคมและวัฒนธรรมของนักการเมืองเป็นรูปแบบของสังคม และวัฒนธรรมใหม่ที่กำลังทำลาย ทำร้ายสังคมและวัฒนธรรมอันดีงาม และความมั่นคงของประเทศ 2. ศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งเป็นผู้ร่วมสมัยกับเหตุการณ์ทางการเมือง ได้นำประสบการณ์มาถ่ายทอดเนื้อหา

Abstract

The objectives of this research are threefold. Firstly, it is intended to study the reflection of political situations in social, political and cultural contexts in paintings. Secondly, this research investigates the rationale behind in reflecting political situation in Thailand through artists' creation of paintings. Thirdly techniques and processes in creating paintings which reflect Thailand's political situations are examined.

Findings of the research in Thailand's politics in paintings show that: 1) the contents in the paintings reflected behaviors of Thailand's politicians which have gradually turned out to be the culture of the society. The society which used to respect religions' lessons as their ways of behaving has been changing into transformation crisis. Thailand's political turmoil has divided the country. The consequence has hindered peaceful and reconcile situation in Thai society and the culture. 2) The artists who have lived with these political situations shared their experiences through their creating of paintings in order to record the situations in the history, tell stories, and warn the citizens about the results of political conflicts which have been destroying the society, its culture and security of the country. 3) The artists expressed their opinions through the contents of their paintings, and their feelings about effects of political conflicts towards Thailand's society and culture by using metaphor and caricatures of situations, people and their personalities. The artists also applied symbolism of the situations through the uses of materials, oil painting, acrylic painting, watercolor painting and black ink on paper.

คำสำคัญ: การเมืองในจิตรกรรม แนวคิด กระบวนการสร้างสรรค์

Keywords : Politics in Painting, Concepts, Process of creativity

บทนำ

ศิลปะทุกแขนงมีความสำคัญและมีความสัมพันธ์
แนบแน่นเป็นหนึ่งเดียวกับวิถีการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกชนชาติ
ทุกศาสนามหาทุกยุคทุกสมัย ศิลปะนั้นกินความหมายกว้างหากจะ
หิบบยกความหมายตามที่นักวิชาการได้ให้ความหมายเอาไว้
มาพิจารณา ก็จะพบว่าทำให้คำจำกัดความนั้นแตกต่างกันออกไป
บางท่านให้ความหมายในลักษณะการสรุปรวม บางท่านให้
ความหมายโดยแยกประเภทงานศิลปะออกเป็นแขนง หรือให้
ความหมายในกรอบของความรู้ความเข้าใจที่แตกต่างกัน
ออกไป หากจะกล่าวว่า ศิลปะ คือ ศาสตร์หนึ่งที่มีบทบาทสำคัญ
อย่างยิ่งต่อการดำรงอยู่ของชีวิตมนุษย์ก็คงจะไม่ผิดเพี้ยน
มากนัก เนื่องจากศิลปะนั้นทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร
สาระสำคัญให้กับเพื่อนมนุษย์โดยไม่แบ่งแยกชนชาติ ศาสนา เผ่า
พันธุ์ และภาษา ให้ได้รับรู้ข่าวสารเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั่วโลก
โดยใช้ศิลปะเป็นสื่อสัญลักษณ์แทนตัวอักษรแทนคำพูดบอก
ความหมาย ความรู้สึก เช่น ความโศกเศร้า เสียใจ
ความทุกข์ยากความหวาดหวั่น ความสูญเสีย ความตาย ความกลัว
ความโกรธ ความรัก ความสงบสุข ความจริงที่ถูกปกปิดและ
บิดเบือน เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมให้กับสังคมทุกคนและสัตว์
รวมถึงสิ่งแวดล้อม ฯลฯ โดยใช้ศิลปะในแขนงต่างๆ เป็นเครื่องมือ
ในการสื่อสาร เช่น ป้าย ถ้อยคำ ละคร วรรณกรรม บทกวี ดนตรี
บทเพลง จิตรกรรม ประติมากรรม ฯลฯ ใช้ความงามทางด้านของ
สี เสียง แสง การเคลื่อนไหว รูปทรงต่างๆ เพื่อสะท้อน
ความรู้สึกถึงเนื้อหาสาระที่ต้องการจะสื่อสารถึงกัน ในปัจจุบันนี้
ระบบการสื่อสารได้ถูกพัฒนาอย่างต่อเนื่องและก้าวหน้าไกล
อย่างไม่หยุดยั้ง มนุษย์สามารถรับรู้ข่าวสารของเหตุการณ์ต่างๆ
ได้ในเวลาเดียวกันทั่วทุกพื้นที่ของโลก อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่า
ระบบการสื่อสารใหม่นี้จะทันสมัยเพียงใด ก็ยังไม่สามารถสื่อสาร
เนื้อหาสาระบางอย่างให้เข้าถึงเพื่อนมนุษย์ทุกคนได้ และ
บางครั้งอาจเป็นข่าวสารที่บิดเบือนความเป็นจริง และที่สำคัญ
ยิ่งกว่านั้นคือ กฎหมาย หรือกฎข้อบังคับในบางประเทศไม่ได้
เปิดกว้างให้ประชาชนรับรู้ข่าวสารได้อย่างเสรีภาพมากนัก
เนื่องจากข่าวสารบางอย่างอาจเป็นปัญหาสำคัญสำหรับการเมือง
การปกครองของประเทศได้ ข่าวสารบางอย่างจึงถูกปิดบัง เช่น
การนัดหมายในการชุมนุมเพื่อเรียกร้องหาความเป็นธรรมจาก
ฝ่ายปกครองบ้านเมือง เป็นต้น

จากอดีตจนถึงปัจจุบัน มนุษย์ได้ใช้ศิลปะทุกแขนงที่มีอยู่ในแต่ละยุคสมัยนั้นๆ เป็นเครื่องมือในการสื่อสารทั้งสิ้น เช่น การขุด การขีดบนพื้นดิน บนผาหิน บนผนังถ้ำ การตอกสลัก เครื่องหมายตามขีดหิน ตามต้นไม้ การเป่าเขาสัตว์ ฯลฯ เพื่อบอกเรื่องราวต่างๆ ให้บุคคลในครอบครัว ในชนเผ่า ในชุมชน ฯลฯ ตามแต่จะตั้งชื่อกลุ่มให้รับรู้ทั่วกัน โดยสัญลักษณ์ต่างๆ ที่นำมาใช้นั้นได้ผ่านการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อความเข้าใจร่วมกัน และสามารถปฏิบัติได้ในสิ่งเดียวกัน โดยตั้งเป็นกฎกติกาของ

สังคมนั้นๆ และปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาอย่างต่อเนื่อง บทบาทของศิลปะแขนงต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วนั้น มนุษย์ตั้งแต่ยุคอดีตจนถึงปัจจุบัน ได้ใช้สัญลักษณ์ต่างๆ ที่รับรู้ร่วมกันมาเป็นต้นแบบในการศึกษาค้นคว้าพัฒนาสร้างขึ้นมาใหม่ ด้วยความรู้ทางการค้นคว้าทดลองด้านวิทยาศาสตร์ และสร้างขึ้นด้วยระบบความรู้ทางด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยควบคู่กันมา โดยวิทยาศาสตร์พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อตอบสนองสิ่งที่วิทยาศาสตร์ต้องการรับรู้ เช่น วิทยาศาสตร์ต้องการรับรู้เรื่องราวของดวงดาวจึงได้พัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยี เพื่อสร้างกล้องส่องดูดาว ระบบเก็ถูลูกกันนี้มนุษย์จึงสามารถสร้างเครื่องมือสื่อสารที่สามารถส่งต่อกันได้อย่างสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามสื่อทั้งหลายที่มีใช้กันอยู่ในปัจจุบันก็ยังคงใช้เสียง สี อักษร ภาพ ตามรอยอดีตที่ผ่านมา เป็นแม่แบบในการพัฒนาเพื่อสร้างรวมสะดวกและในขณะเดียวกันก็สร้างความเจริญเป็นสินค้าด้านธุรกิจตามไปด้วย

ประเทศไทยภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ.2475 จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยบ้านเมืองก็ล้มลุกคลุกคลานกับระบอบประชาธิปไตยมาตลอดระยะเวลา 80 ปีที่ผ่านมาในประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยผู้นำประเทศจะต้องได้มาด้วยระบบการเลือกตั้ง แต่สำหรับประเทศไทยนั้นผู้นำประเทศนอกจากการเลือกตั้งและการแต่งตั้งขึ้นมาเฉพาะกิจแล้วยังได้มาด้วยทหารทำการปฏิวัติยึดอำนาจการบริหารประเทศจากรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งและ เหตุดังกล่าวนี้ทำให้เกิดปัญหามากมายในประเทศ ปัญหาการโกงกินงบประมาณของประเทศ จักษุ พันธุ์ชูเพชร กล่าวว่า ปัญหาจากการรัฐบาลมีนโยบายให้สหรัฐอเมริกามาตั้งฐานทัพในประเทศเพื่อปราบปรามคอมมิวนิสต์ กลับนำมาซึ่งความเสื่อมทางศีลพัฒนาธรรมอย่างรุนแรงต่อประเทศ เกิดการขยายตัวในธุรกิจแหล่งบันเทิง แหล่งอบายมุข ธุรกิจผิดกฎหมาย เช่น ยาเสพติด โสเภณี เมียเช่า และอาวุธสงคราม ฯลฯ อย่างกว้างขวาง (จักษุ พันธุ์ชูเพชร, 2549 : 232) เหตุการณ์ต่างๆ เหล่านี้ นับเป็นการทำลายสังคมและวัฒนธรรมอันดีงามของไทยซึ่งนับถือพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักขัดกับจารีตประเพณีไทย ปัญหาต่างๆ หมักหมมและเป็นปัญหาของประเทศ และเมื่อผู้นำประเทศไม่คิดที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวแต่กลับสร้างฐานอำนาจในการปกครองประเทศแบบผูกขาด เห็นประโยชน์แห่งตนและพวกพ้องสำคัญกว่าประโยชน์ของประเทศชาติ สถานการณ์ดังกล่าวนี้เป็นมาอย่างต่อเนื่องจากรัฐบาลทหารจนกระทั่งมาถึงปี พ.ศ. 2516 ซึ่งอยู่ในช่วงรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร นิสิตนักศึกษา ประชาชน หมดความอดทนต่อพฤติกรรมในการปกครองประเทศจึงได้ทำการประทุงษ์ล้มรัฐบาลด้วยต้องการประชาธิปไตยคืน จากสถานการณ์ดังกล่าวนี้ฝ่ายรัฐบาลจึงเข้าทำการกวาดล้างและปราบปรามอย่างเด็ดขาดโดยใช้กำลัง

ทหาร กำลังตำรวจ สลายการชุมนุม ทำให้พี่น้องประชาชนคนไทย ต้องสูญเสียเลือดเนื้อชีวิตและทรัพย์สิน สมบัติราชการ อย่างมากมายในวันที่ 14 เดือนตุลาคม 2516

ประชาชนได้รับชัยชนะเมื่อคณะรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร หนีออกนอกประเทศไทย ในวันเวลาดังกล่าวนี้นี้ถือว่าเป็น ช่วงเวลาประชาธิปไตยเบ่งบานมากที่สุด อำนาจ เย็นสบาย กล่าวว่า แนวคิดศิลปะเพื่อชีวิตได้กลายเป็นอาวุธทางปัญญา หรือ เป็นอาวุธทางวัฒนธรรมที่ต่อสู้วิพากษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมและ วัฒนธรรมจักรวรรดินิยมอย่างเข้มข้นแหลมคม (อำนาจ เย็นสบาย, 2546 : 60) บทเพลง บทกวี วรรณกรรม รวมถึงทัศน ศิลป์ได้ถูกสร้างสรรค์ขึ้นมากมาย ภาพศิลปะคัทเอ้าท์เดือนตุลา จึงเกิดขึ้นเต็มพื้นที่ถนนราชดำเนินกลาง กรุงเทพมหานคร สิทธิ์สวัสดิ์ ยอดบางเตย กล่าวว่า นิทรรศการภาพคัทเอ้าท์ การเมืองเดือนตุลา ในช่วงระหว่างเดือนตุลาคม ในสถานที่ ดังกล่าวจึงถึงพร้อมด้วยความเหมาะสมลงตัวและทรงพลัง แม้ว่า จะมีการก่อกวนจากผู้ไม่ปรารถนาดี ได้ใช้วิธีขับชั๊รถจักรยานยนต์ แอบมาขวางระเบิดใส่ภาพคัทเอ้าท์บางภาพในเวลากลางคืน ก็ตาม แต่เมื่อการแสดงนิทรรศการเสร็จสิ้นลงแล้ว ได้มีผู้สนใจขอ ชื่อภาพคัทเอ้าท์การเมืองบางภาพไปประดับสำนักงาน เช่น พรรคพลังใหม่ ซึ่งเป็นพรรคการเมืองของคนรุ่นใหม่ในช่วงนั้น (สิทธิ์สวัสดิ์ ยอดบางเตย, 2546 : 23) วิรุณ ตั้งเจริญกล่าวว่า ระหว่างเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 9 ตุลาคม 2519 “แนวร่วมศิลปินแห่งประเทศไทย” ได้เกิดขึ้นจากการรวมตัวของ บุคคลอย่างเปิดกว้างจากทุกค่ายศิลปะ ไม่ว่าจะเป็น ศิลปินอิสระ อาจารย์ผู้สอนศิลปะและนิสิตนักศึกษาจากต่าง สถาบัน นักออกแบบ นักต่อสู้เพื่อสังคมและผู้รักศิลปะ หลักการ ของ แนวร่วมศิลปินแห่งประเทศไทยเพื่อร่วมสร้างสรรค์กิจกรรม ทางด้านศิลปะเพื่อสังคม แล้วยังได้มีคำประกาศไว้ตอนหนึ่งว่า เพื่อสร้างศิลปวัฒนธรรมขึ้นใหม่ สร้างความดีงามเพื่อทุกคนให้ได้ รับแสงสว่างแห่งภูมิปัญญา และกระพือความรู้ในการต่อสู้ ร่วมกัน สภาชีวิตและความคิดในการยกคุณค่าของชีวิตให้สูงขึ้น ทั้งนี้ การพัฒนาสังคมทุกด้านต้องมีความสัมพันธ์ต่อกัน เกื้อกูล ส่งเสริมซึ่งกันและกัน ทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา และ ศิลปวัฒนธรรม (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2548 : 153)

เหตุการณ์การสูญเสียเลือดเนื้อชีวิตครั้งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ชาติไทยก็ได้เกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 เมื่อจอมพลถนอม กิตติขจร ได้บวชเป็นพระและ เดินทางเข้ามาประเทศไทย นิสิตนักศึกษา ประชาชน จึงรวมตัว กันประท้วงขับไล่ เหตุการณ์นี้ทำให้ทั้งทหาร ตำรวจได้ ทำการปราบปรามประชาชน นิสิตนักศึกษา อย่างรุนแรงที่สุด นิสิตนักศึกษา ประชาชนจึงหนีเข้าป่า ร่วมกองทัพบกปลดแอก ประชาชนหรือพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และนับ จากนี้เป็นต้นมาเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมืองได้ถูก หยิบยกนำมาสร้างสรรค์เป็นผลงานจิตรกรรมอย่างต่อเนื่องจนถึง

เหตุการณ์เดือนพฤษภาคม หรือพฤษภาคมปี 2535 ถึงปัจจุบัน (2555) ทั้งจากศิลปินที่อยู่ร่วมสมัยกับเหตุการณ์ใน วันที่ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 และศิลปินรุ่นใหม่ ๆ ในปัจจุบัน

ผลงานจิตรกรรมดังกล่าวนี้ยังไม่มีบุคคล นักวิชาการ หรือหน่วยงานใดๆ ได้ทำการศึกษาวิจัยภาพผลงานจิตรกรรมที่ แสดงเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมืองดังกล่าว ผู้วิจัย จึงต้องการศึกษาถึงผลสะท้อนที่มีต่อบริบทของสังคมการเมือง และวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏอยู่ในผลงานจิตรกรรม และเหตุผล ของศิลปินในการเลือกเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมืองไทยมาสร้างสรรค์เป็นผลงานจิตรกรรมรวมถึงที่มาของ แนวคิด กระบวนการสร้างสรรค์ เพื่อประโยชน์แห่งวงวิชาการ ศิลปะต่อไป

คำถามการวิจัย

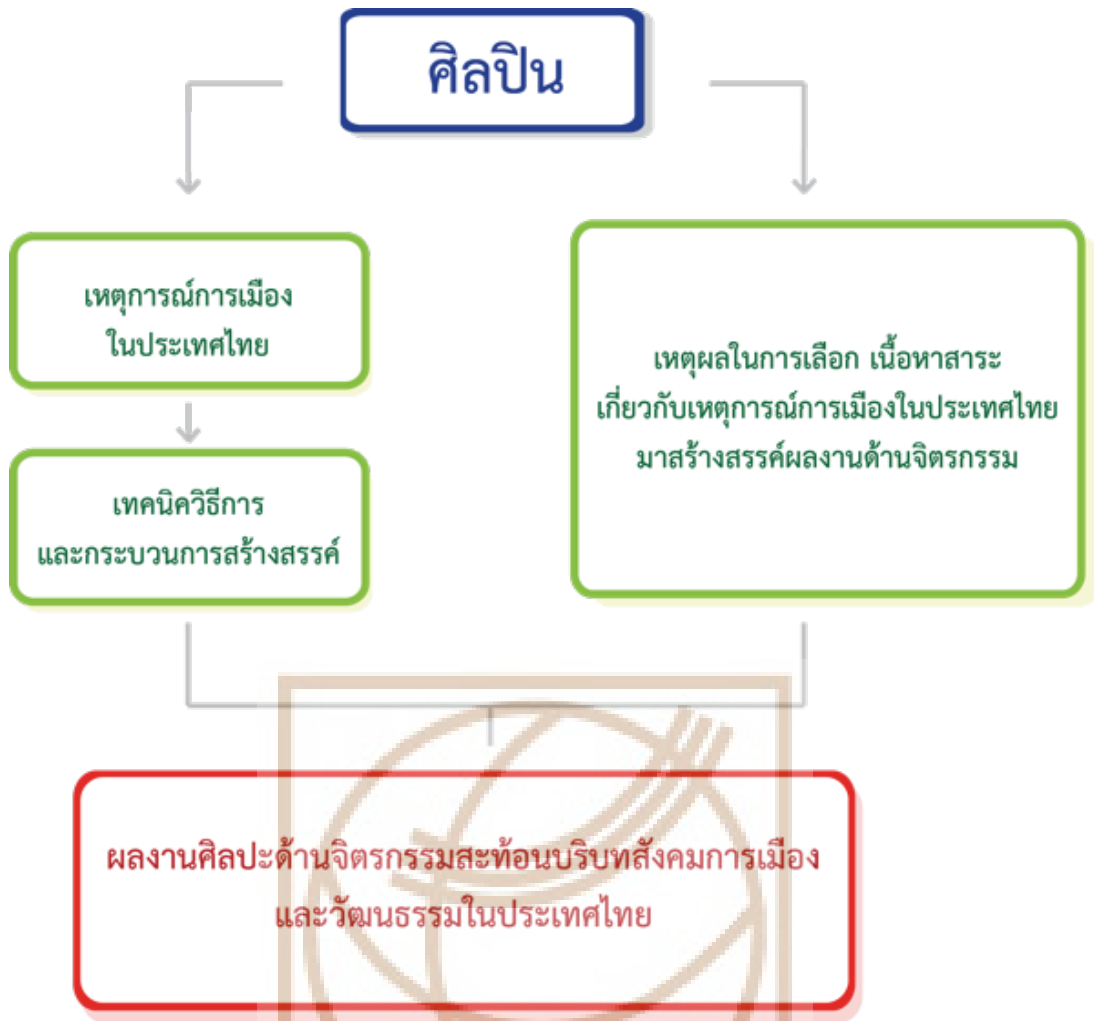
1. ภาพผลงานจิตรกรรมที่ศิลปินได้สร้างสรรค์ขึ้นนี้ได้สะท้อน บริบทของสังคมการเมืองและวัฒนธรรมของประเทศไทยอย่างไร
2. ทำไมศิลปินจึงเลือกนำเนื้อหาสาระของเหตุการณ์ทางการเมือง ในประเทศไทยมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะด้านจิตรกรรม
3. เทคนิควิธีการและกระบวนการ การสร้างสรรค์ภาพผลงาน จิตรกรรมได้ส่งผลสะท้อนให้เนื้อหาสาระเกี่ยวกับเหตุการณ์ การเมืองในประเทศไทยมีความคมชัดอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสะท้อนของบริบทสังคม การเมือง และวัฒนธรรม ที่เกิดจากเหตุการณ์การเมืองในประเทศไทยที่ปรากฏอยู่ใน ผลงานจิตรกรรม
2. เพื่อศึกษาเหตุผลของศิลปินที่เลือกเนื้อหาสาระเกี่ยวกับ เหตุการณ์ การเมืองในประเทศไทยมาสร้างสรรค์เป็นผลงาน จิตรกรรม
3. เพื่อศึกษาเทคนิควิธีการและกระบวนการสร้างสรรค์ของศิลปิน ที่นำมาใช้สร้างสรรค์งานจิตรกรรมเพื่อแสดงเนื้อหาสาระเกี่ยวกับ เหตุการณ์การเมืองในประเทศไทย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงาน รวมถึงศิลปินเป็นผู้คัดเลือกผลงานที่ ศิลปินได้สร้างสรรค์ขึ้นเองเป็นกลุ่มประชากรตัวอย่างในการศึกษา วิจัยโดยมีกรอบแนวคิดดังนี้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ผลงานศิลปะด้านจิตรกรรมที่แสดงเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเหตุการณ์การเมืองในประเทศไทย สร้างสรรค์โดยศิลปินผู้ร่วมเหตุการณ์และสร้างสรรค์ผลงานศิลปะนับแต่เหตุการณ์การเมืองในประเทศไทยได้เกิดขึ้น ในเดือนตุลาคม ปี พ.ศ. 2516 เป็นต้น มาจนถึงปัจจุบัน (2555) จำนวน 5 คน ประกอบด้วยศิลปินแห่งชาติ อาจารย์ นักวิชาการ ผู้บริหาร ศิลปินมรดกอีสาน และศิลปินอิสระ มีรายชื่อดังนี้

1.1 ทวี รัชนิกร อาจารย์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (จิตรกรรม) 2548 และผลงานศิลปะด้านจิตรกรรมจำนวน 20 ภาพ จากผลงานทั้งหมดที่มีอยู่ในปัจจุบัน(2555) จำนวน 116 ภาพ

1.2 สุขสันต์ เหมือนนิรุทธ์ ครู นักวิ ศิลปินมรดกอีสาน สาขาทัศนศิลป์ (จิตรกรรมสื่อผสม) 2555 และผลงานศิลปะด้านจิตรกรรมจำนวน 10 ภาพ จากผลงานทั้งหมดที่มีอยู่ในปัจจุบัน(2555) จำนวน 53 ภาพ

1.3 สมชาย วัชรสมบัติ ศิลปินอิสระและผลงานศิลปะด้านจิตรกรรมจำนวน 18 ภาพ จากผลงานทั้งหมดที่มีอยู่ในปัจจุบัน (2555) จำนวน 46 ภาพ

1.4 อำนาจ เย็นสบาย อาจารย์ นักวิชาการ ผู้บริหาร นักเขียน นักวิจารณ์ และสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม และผลงาน

ศิลปะด้านจิตรกรรม จำนวน 11 ภาพ จากผลงานทั้งหมดที่มีอยู่ในปัจจุบัน(2555) จำนวน 36 ภาพ

1.5 อารี สุทธิพันธุ์ ศาสตราจารย์พิเศษ ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (จิตรกรรม) 2555 และผลงานศิลปะด้านจิตรกรรมจำนวน 21 ภาพ จากจำนวนที่มีอยู่ในปัจจุบัน (2555) จำนวน 47 ภาพ

2. เป็นผลงานศิลปะด้านจิตรกรรมที่แสดงเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเหตุการณ์การเมืองในประเทศไทย นับตั้งแต่เดือนตุลาคม ปี พ.ศ. 2516 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน (2555) โดยไม่กำหนดปี พ.ศ. ที่เกิด เหตุการณ์ทางการเมืองในประเทศไทย และไม่กำหนดปี พ.ศ. ที่สร้างสรรค์ผลงาน

3. ภาพผลงานศิลปะด้านจิตรกรรมที่แสดงเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเหตุการณ์การเมืองในประเทศไทย ที่นำมาศึกษาวิเคราะห์เป็นผลงานที่ศิลปินทั้ง 5 คน เป็นผู้สร้างสรรค์และเป็นผู้คัดเลือกภาพที่ศิลปินได้สร้างสรรค์ขึ้นเอง เป็นภาพประชากรกลุ่มตัวอย่าง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. จิตรกรรม หมายถึง ภาพผลงานศิลปะที่มีลักษณะ

2 มิติ คือ กว้างxยาว ไม่จำกัดเทคนิค วิธีการ และการบวนการในการสร้างสรรค์

2.การเมืองในจิตรกรรม หมายถึง ภาพผลงานศิลปะด้านจิตรกรรมที่แสดงเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเหตุการณ์การเมืองที่เกิดขึ้นในประเทศไทยในระหว่าง เดือนตุลาคม ปี พ.ศ. 2516 ถึง ปัจจุบัน (2555) และสะท้อนบริบทสังคม การเมือง และวัฒนธรรมในประเทศไทย

3.เทคนิควิธีการกระบวนการสร้างสรรค์ หมายถึง กระบวนการการสร้างสรรค ผลงานศิลปะด้านจิตรกรรม โดยใช้สื่อวัสดุต่างๆ เช่น สี ผ้าใบ พู่กัน เกรียง เป็นต้น เทคนิควิธีการการระบายสี การสร้างพื้นผิว การแสดงรอยฝีแปรง การจัดภาพ ฯลฯ เพื่อแสดงความหมายให้สอดคล้องตามเนื้อหาสาระที่ปรากฏในภาพผลงาน

4.เหตุการณ์การเมืองในประเทศไทย หมายถึง เหตุการณ์ทางการเมือง การปกครอง ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย นับตั้งแต่ เดือนตุลาคม ปี พ.ศ. 2516 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน (2555)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย

องค์ความรู้ทั้งหลายที่ได้จากการศึกษาวิจัยนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการด้านศิลปะในการเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สำหรับหน่วยงานการศึกษาของภาครัฐ การศึกษาภาคเอกชนและเป็นคนรู้สำหรับประชาชนโดยทั่วไป

ผลการวิจัย

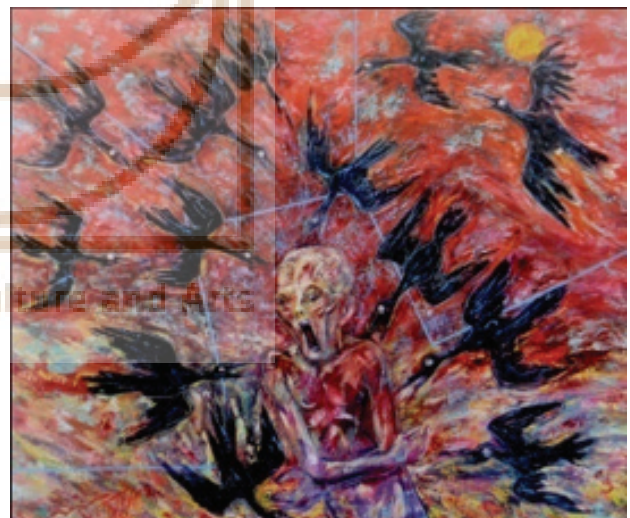
จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การเมืองในจิตรกรรม:แนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์” เพื่อศึกษา 3 ประเด็นสำคัญ คือ

1. ภาพผลงานจิตรกรรมที่ศิลปินได้สร้างสรรค์ขึ้นได้สะท้อนบริบทของสังคม การเมืองและวัฒนธรรมของประเทศไทยอย่างไร
2. ทำไมศิลปินจึงเลือกนำเสนอเนื้อหาสาระของเหตุการณ์ทางการเมืองในประเทศไทยมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะด้านจิตรกรรม
3. เทคนิควิธีการและกระบวนการสร้างสรรค์ภาพผลงานจิตรกรรมได้ส่งผลสะท้อนให้เนื้อหาสาระเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมืองมีความคมชัดอย่างไร

ผลของการวิจัยศึกษาพบว่า

1. ภาพผลงานจิตรกรรมที่ศิลปินสร้างสรรค์ขึ้นนั้น ได้สะท้อนบริบทของสังคมวัฒนธรรมทางการเมืองของประเทศไทย โดยชี้ให้เห็นว่าสังคม วัฒนธรรมของการเมือง เป็นอีกหนึ่งสังคม และวัฒนธรรมที่มีการสืบทอดถ่ายทอดวิธีการปฏิบัติจากรุ่นสู่รุ่นเป็น

อยู่ในลักษณะของกลุ่มโดยเฉพาะ สังคมและวัฒนธรรมดังกล่าวนี้กำลังขยายตัวเป็นวงกว้างไปสู่ข้าราชการการเมืองทุกระดับของประเทศ ภาพจิตรกรรมได้สะท้อนให้เห็นภาพลักษณ์ พฤติกรรม และการปฏิบัติตัวของนักการเมืองทั้งที่มาจากการเลือกตั้งและมาจากการปฏิบัติอำนาจ หรือมาจากระบบการสรรหาเมื่อเข้ามาสู่สังคมและวัฒนธรรมของนักการเมืองแล้ว พฤติกรรมจะเปลี่ยนไปโดยที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ สังคมวัฒนธรรมของนักการเมืองเป็นภัยเงียบที่เป็นอันตรายต่อสังคมวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี เดิมของสังคมไทยที่มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจอยู่ในกรอบของศีลธรรมเป็นอย่างยิ่ง พฤติกรรม การโกงกินงบประมาณของแผ่นดิน การหมิ่นเวียนแลกเปลี่ยนกันรับตำแหน่งเพื่อสืบทอดอำนาจในการบริหารประเทศอยู่ในเฉพาะกลุ่มพวกพ้อง เครือญาติ และกลุ่มทุนที่สนับสนุนงบประมาณค่าใช้จ่ายให้นักการเมือง ทวี รัชนิกร กล่าวว่า นักการเมืองจึงมีพฤติกรรมในลักษณะดังภาพผลงานที่ปรากฏ เช่น ภาพการรุมทึ้ง ภาพเต่าหลงไหลกระดอง ภาพกินนอน สืบพันธุ์ และภาพอื่นๆ เปรียบได้กับการหมกมุ่นอยู่กับอำนาจและผลประโยชน์ เปรียบเทียบให้คณะรัฐบาลเป็นเสมือนคณะลูกหมอนเวียนเปลี่ยนกันรับบทผู้ดีผู้ร้ายอยู่ในเฉพาะกลุ่มของระบบการเมืองไทย (ทวี รัชนิกร, 2556 : สัมภาษณ์)

ภาพที่ 1 รุมทึ้ง สีนํ้ามันบนผ้าใบ 80x100 ซม
ของ ทวี รัชนิกร 2549
ที่มา : ทวี รัชนิกร. (2553).
เรื่องของทวี รัชนิกร. อัมรินทร์พรินติ้ง
แอนพับลิชชิง.หน้า 162

ภาพที่ 2 เต้าหลงไหลกระดอง สีส้มบนผ้าใบ
50x190 ซม ของทวิ รัชนิกร 2551
ที่มา : ทวิ รัชนิกร. (2553).
เรื่องของทวิ รัชนิกร. อัมรินทร์พรินดี
แอนพับลิชชิง. หน้า 142

ภาพที่ 4 มีตมนุชย์ สือะคลีสิกบนผ้าใบ
120x80 ซม. ของสมชาย วัชรสมบัติ 2551
ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย ธวิท วงษ์พลาย(2556)

ภาพที่ 3 ชัควรา ปากกานกระดาษ
60x80 ซม. ของสุขสันต์ เหมือนนรินทร์ 2548
ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย ธวิท วงษ์พลาย(2556)

ภาพผลงานจิตรกรรมยังได้สะท้อนเนื้อหาสาระ ความทุกข์โศกของผู้ที่อยู่ข้างหลังของความสูญเสีย สะท้อนภาพ ความเปลี่ยนแปลงในสังคมของคนอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งเป็นสังคมระดับ ประชาชนโดยทั่วไป ชาวไร่ ชาวนา ที่ต้องสูญเสียของบุคคล อันเป็นที่รักไปซึ่งเกิดจากการกระทำของภาครัฐ ภาพการรุม ทำร้ายนิสิตนักศึกษาด้วยการเอาไม้ตอกปักตรึงลงตรงทรวงอกใน ภาพชื่อ “6 ตุลาคม 2519” ของอำนาจ เย็นสบาย ภาพผู้คน ล้มตาย ภาพหญิงสาวเปลือยกาย ทหารกับอาวุธสงคราม ภาพหญิงชราขอทาน ภาพชีวิตต่างๆ ที่ปรากฏนี้เป็นการสะท้อน สภาพสังคม วัฒนธรรมที่กำลังเสื่อมทรมลงอันเนื่องมาจากระบบ การบริหารประเทศของนักการเมืองที่ล้มเหลว ภาพผลงาน จิตรกรรมยังได้เปรียบเทียบถึงการดิรอนสิทธิ อิสระภาพของ ประชาชนที่จะเข้าถึงการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่าง แท้จริง เมื่อระบบการเมืองการปกครองในประเทศไม่มีความสงบ เรียบร้อยจึงต้องประกาศใช้กฎอัยการศึก ดังภาพ “กฎอัยการศึก” ของ อารี สุทธิพันธุ์ เป็นภาพการเผาวัด อารี สุทธิพันธุ์ (2556 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า วัดเป็นสถานที่ให้ความสงบร่มเย็นทั้งกาย และใจ ของประชาชนคนส่วนรวมของประเทศ เมื่อบ้านเมืองไม่ สงบสุขก็เปรียบได้กับการเผาวัด

ภาพที่ 5 6 ตุลาคม 2519 สีน้ำมันบนผ้าใบ 180 X 120 ซม.
ของ อำนาจ เย็นสบาย 2529
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย ธวิท วงษ์พลาย (2556)

ภาพที่ 6 กฎอัยการศึก 10 80 X 50 ซม สีน้ำมันกระดาด
ของ อารี สุทธิพันธุ์ 2549
ที่มา : อารี สุทธิพันธุ์ (2549). หนังสือที่ระลึก
“วันครูศิลปะ” ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์ หน้า 21

จากที่กล่าวมาจึงสรุปได้ว่า ภาพผลงานจิตรกรรมได้สะท้อนภาพสังคมการเมืองวัฒนธรรมไทยจากอดีตและปัจจุบัน โดยชี้ให้เห็นความเปลี่ยนแปลงและการขยายตัวไปสู่การทำลายสังคมวัฒนธรรมตามชนบประเพณีเดิม โดยระบบสังคมและวัฒนธรรมใหม่คือ ระบบของสังคมและวัฒนธรรมทางการเมืองในประเทศไทย

2. ศิลปินได้นำประสบการณ์จากการร่วมสมัยกับเหตุการณ์ทางการเมืองที่ผ่านมาในอดีตและร่วมสมัยกับเหตุการณ์ทางการเมืองในปัจจุบัน ถ่ายทอดเนื้อหาสาระลงในผลงานจิตรกรรม เพื่อการบันทึกประวัติศาสตร์ เพื่อการบอกเล่าความจริง ที่เกิดขึ้นในสังคมการเมืองและวัฒนธรรมไทยต่อประชาชนส่วนรวมของประเทศ

3. ศิลปินได้ถ่ายทอดเนื้อหาสาระลงในภาพผลงานจิตรกรรมผ่านมุมมองตามความคิด ความรู้สึกในเหตุการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับการเมืองที่เกิดขึ้นจริงในสังคมและวัฒนธรรมไทยโดยตรง โดยถ่ายทอดภาพและเรื่องราวในลักษณะการเปรียบเทียบกับการใช้ภาพตัวแทน และภาพล้อเลียนบุคลิกของบุคคลที่กล่าวถึง และภาพที่เป็นสื่อสัญลักษณ์ต่างๆ ด้วยวิธีการลดทอนรูปทรงให้เปลี่ยนไปจากภาพเหมือนจริงตามธรรมชาติเป็นรูปทรงตามความหมายของเนื้อหาสาระที่นำมาถ่ายทอดโดยใช้สื่อวัสดุ สีน้ำมันและสีอะคริลิคบนผ้าใบ สีน้ำและปากกาหมึกดำบนกระดาษ สำหรับภาพ “การเมืองแบบไทย” และ ภาพ “เก้าอี้ร้อน” ของทวี รัชนิกร นั้นใช้สื่อวัสดุหมึกดำและกระดาษโบราณสร้างสรรค์

ภาพที่ 7 เก้าอี้ร้อน หมึกดำบนกระดาษ
โบราณ 76x106 ซม. ของทวี รัชนิกร 2544
ที่มา : ทวี รัชนิกร. (2553).
เรื่องของทวี รัชนิกร อัมรินทร์พรินต์
แอนด์พับลิชชิ่ง. หน้า 82

ภาพที่ 8 การเมืองแบบไทย หมึกดำ บนกระดาษ
โบราณ 75x100 ซม. ของ ทวี รัชนิกร 2545
ที่มา : ทวี รัชนิกร. (2553).
เรื่องของทวี รัชนิกร อัมรินทร์พรันตัง
แอนพับลิชชิง. หน้า 83

บทสรุป

การวิจัยเรื่อง “การเมืองในจิตรกรรม : แนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์” โดยศึกษาจากภาพผลงานศิลปะด้านจิตรกรรม จำนวน 85 ภาพ จากศิลปิน 5 คน พบว่า ภาพผลงานจิตรกรรมที่นำมาศึกษาวิจัยซึ่งคัดเลือกโดยศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานนั้น ได้สะท้อนภาพสังคมการเมือง และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมและการปฏิบัติตนของนักการเมืองทุกระดับของประเทศ รูปแบบ สังคม วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นใหม่นี้ได้รับการถ่ายทอดไปสู่ นักการเมืองรุ่นต่อรุ่น และร่วมสมัยเดียวกัน และในขณะเดียวกันวัฒนธรรมของนักการเมืองนี้ได้กระจายขยายออกเป็นวงกว้างไปสู่ประชาชนส่วนต่างๆ ของประเทศ ทั้งที่จบการศึกษาในระดับสูงและจบการศึกษาในระดับพื้นฐาน จนถึงกลุ่มที่ไม่ได้รับการศึกษา สถานการณ์ดังกล่าวนี้กำลังแทรกซึมกัดกร่อน และกลืนกินสังคมวัฒนธรรมเดิมที่ยึดถือแนวทางการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักศาสนา โดยวิธีการแบ่งแยกประชาชนเป็นฝักฝ่าย แบ่งแยกประเทศออกเป็นส่วนๆ เพื่อสร้างฐานอำนาจในการแย่งชิงขึ้นเป็นผู้นำทางการเมืองในการบริหารและปกครองประเทศ การกระทำดังกล่าวนี้นับเป็นการนำพาประเทศไปสู่ความขัดแย้งความแตกแยกในสังคมและวัฒนธรรมไทยอย่างเด่นชัดและยังชี้ให้เห็นว่าสังคมและวัฒนธรรมของนักการเมืองเป็นรูปแบบของสังคมและวัฒนธรรมใหม่ที่กำลังทำลายทำลายร้าย สังคมและวัฒนธรรมอันดีงามและความมั่นคงของประเทศ ศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งเป็นผู้ร่วมสมัยกับเหตุการณ์ทางการเมือง ได้นำประสบการณ์มาถ่ายทอดเนื้อหาสาระลงในภาพจิตรกรรม เพื่อบันทึกประวัติศาสตร์ เพื่อบอกเล่า

ความจริงและกระตุ้นเตือนให้ประชาชนได้ตระหนักถึงภัยที่เกิดจากสังคมและวัฒนธรรมทางการเมือง ซึ่งกำลังทำลายสังคม วัฒนธรรมและความมั่นคงของประเทศ โดยผ่านภาษาภาพผลงานจิตรกรรม ผ่านมุมมองตามความคิดและความรู้สึกในเหตุการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับการเมืองที่เกิดขึ้นจริงในสังคมและวัฒนธรรมไทยโดยตรง โดยถ่ายทอดภาพและเรื่องราวในลักษณะการเปรียบเทียบด้วยการใช้ภาพตัวแทน และภาพล้อเลียนบุคลิกของบุคคลที่กล่าวถึงและภาพที่เป็นสัญลักษณ์ต่างๆ โดยใช้สื่อวัสดุ สีน้ำมันและสีอะคริลิกบนผ้าใบ สีน้ำและปากกาหมึกดำบนกระดาษ และกระดาษโบราณ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง การเมืองในจิตรกรรม: แนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. การวิจัยในครั้งต่อไปควรคัดเลือกประชากรกลุ่มตัวอย่าง ทั้งศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานและจำนวนภาพให้มากขึ้น เพื่อให้ได้มุมมองการมองเห็นเหตุการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างและหลากหลาย เพื่อให้ได้จำนวนมากกว่าที่ได้นำมาศึกษาไว้ใน การวิจัยครั้งนี้

2. การศึกษาวิจัยผลงานศิลปะที่แสดงเนื้อหาสาระ เหตุการณ์ทางการเมือง ควรจะครอบคลุมศิลปะด้านวรรณกรรม บทเพลง บทกวี เพื่อการศึกษาวิจัยจะได้มองเห็นภาพ ความเคลื่อนไหวและความเชื่อมโยงของศิลปะแต่ละสาขาที่เกิดขึ้นอย่างครอบคลุม

เอกสารอ้างอิง

- จักรษ์ พันธุ์เพชร.(2549).การเมืองการปกครองไทยจากยุคสุโขทัยสู่สมัยทักษิณ. กรุงเทพฯ
มายด์ พับลิชชิง.
ทวี รัชนิกร.ศิลปะสู่ปัญญาชนที่ติดติดมศักดิ์.ศิลปินแห่งชาติ.มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล นครราชสีมา.
สัมภาษณ์ วันที่ 6 พฤษภาคม 2556.
วิรุณ ตั้งเจริญ.(2548). ศิลปะและสังคม. กรุงเทพฯ :
อีแวนด์ ไอคิว.
สินธุ์สวัสดิ์ ยอดบางเตย. (2546).ภาพศิลปะคัทเอ้าท์การเมืองเดือนตุลา.กรุงเทพฯ : 21 เซ็นจูรี่ จำกัด.
อารี สุทธิพันธ์. ศาสตราจารย์พิเศษ.ศิลปินแห่งชาติ.มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. สัมภาษณ์ วันที่ 24 กรกฎาคม 2556.
อำนาจ เป็นสบาย. (2546). ภาพศิลปะคัทเอ้าท์การเมืองเดือนตุลา. กรุงเทพฯ : 21 เซ็นจูรี่ จำกัด.